

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

โครงการวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาถิ่น(มลายู) : กรณีศึกษาตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นโครงการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเน้นการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจากชุมชน มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 2 ประการ ซึ่งประกอบด้วย 1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้ภาษาถิ่น(มลายู) ของชาวบ้าน ชุมชนนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2. เพื่อสร้างกระบวนการของชุมชนในการหาแนวทางอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ภาษาถิ่น(มลายู) ให้ดำรงสืบไปอย่างยั่งยืน

ผลจากการวิจัย ทำให้ได้รับทราบถึงสภาพของภาษามลายูถิ่นในเขตตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ยังมีประชากรของตำบลมากกว่าครึ่งหนึ่งยังคงใช้ภาษามลายูถิ่นอยู่ แต่มีการผสมผสาน ยืมคำในภาษาไทยและภาษาอังกฤษบางส่วนมาผสมด้วยแล้ว มีการปนเปื้อนของภาษาเกิดขึ้น โดยทางคณะวิจัยได้ทำการรวบรวมคำศัพท์มลายูถิ่นเพื่อจัดเก็บรวบรวมเป็นรูปเล่ม เพื่อให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้รับทราบ และนำไปใช้สืบไปชั่วลูกชั่วหลาน แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นการดำเนินงานจะไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้ ถ้าหากว่าไม่ได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุน และผลักดันจากแกนนำชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ และผู้นำทางด้านจิตวิญญาณของชุมชนเพื่อกระตุ้น หนุนแรงใจให้ลูกหลานและเยาวชนกลับมาใช้ภาษามลายูถิ่นให้มากกว่าเดิม มีความภูมิใจ รัก และคงการอนุรักษ์ไว้ในภาษามลายูถิ่นของตนเอง

การผลักดันให้การนำผลการวิจัยนี้ไปสู่การประยุกต์ใช้เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรมุ่งเน้นกระบวนการดำเนินการจากชุมชนเป็นสำคัญ เนื่องจากประเด็นของภาษาเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อน เกี่ยวโยงกับอัตลักษณ์ของชุมชน และการสร้างความตระหนักในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางด้านภาษามลายูด้วยแล้ว จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องกระตุ้นให้ชุมชนแสวงหาวิธีการและแนวทางในการอนุรักษ์โดยถ่ายทอดผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่จะดึงความสนใจของเยาวชนให้อยากเข้าร่วม และหวงแหนในวัฒนธรรมภาษามลายูถิ่นของตนเอง และช่วยเป็นต้นแบบ เผยแพร่แก่เยาวชนรุ่นต่อไป

ชื่อโครงการ: การอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาถิ่น(มลายู) : กรณีศึกษาตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

หน่วยงาน: มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

คณะผู้วิจัย: นายมนัส สุทธิการ

นายสันต์ชัย ยุติกา

นายทะเลบ ธานมาศ

นายวรรณไชย คงยศ

นายอัปบาส พาลีเขตต์

ปีที่วิจัย: 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้ภาษาถิ่น (มลายู) ของชาวบ้านชุมชนนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2. เพื่อสร้างกระบวนการของชุมชนในการหาแนวทางอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ภาษาถิ่น(มลายู) ให้ดำรงสืบไปอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า สภาพการใช้ภาษามลายูถิ่นของประชากรในชุมชนตำบลนาเคียนมากกว่าครึ่งหนึ่งของชุมชน ยังคงใช้ภาษามลายูถิ่นในการสื่อสารโดยทั่วไป แต่มีเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้นที่นิยมใช้ภาษาได้ในการสื่อสารในชุมชน และจากการศึกษาวิจัยพบว่า ภาษามลายูถิ่นจะถูกใช้กันในช่วงการสนทนาทั่วไปในตอนพบปะ ทักทาย หรือในวงน้ำชาเท่านั้น แต่ในช่วงงานสำคัญทางศาสนา เช่น การกล่าวปาฐกถาธรรม(การอ่านคุตบะห์)ในวันศุกร์ การสอนศาสนาธรรมในวันอังคาร การเรียนการสอนในโรงเรียนจริยธรรม(โรงเรียนฟิรดูอีน) ส่วนมากแล้วจะใช้ภาษาไทยได้ จึงทำให้ภาษามลายูถิ่นถูกลดความสำคัญลงไป

ผลการศึกษาวิจัยกระบวนการของชุมชนในการหาแนวทางอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ภาษาถิ่น (มลายู) ให้ดำรงสืบไปอย่างยั่งยืนนั้น พบว่า ทางคณะแกนนำของชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ รวมถึงผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ(อิหม่าม)ของชุมชน ได้เสนอแนะ และมีความเห็นร่วมกันว่า จะต้องพัฒนาเยาวชนให้มีความกล้าในการแสดงออกโดยเริ่มจากเยาวชนที่ใช้ภาษามลายูถิ่นอยู่แล้ว เพื่อฝึกฝนให้เขาสามารถใช้ภาษามลายูถิ่นเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ทางศาสนาให้แก่ผู้คนในชุมชน โดยเริ่มจากการฝึกอ่านปาฐกถาธรรม(คุตบะห์)ในวันศุกร์ เป็นกิจกรรมแรก และก็ค่อยๆขยายวงกว้างไปสู่กิจกรรมสำคัญของศาสนาในด้านต่างๆอีกด้วย โดยในอนาคตต้องการให้กิจกรรมศาสนาทุกกิจกรรมในชุมชนต้องใช้ภาษามลายูถิ่นเพื่อการสื่อสารและสั่งสอน ทั้งหมดนี้เพียง

เพื่อต้องการแสดงถึงเอกลักษณ์ทางด้านภาษาของชุมชนตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ให้อยู่คู่กับกิจกรรมศาสนาตลอดไป

คำสำคัญ: ภาษาถิ่น(มลายู), การอนุรักษ์, การฟื้นฟู, คนรุ่นใหม่, ชุดเก็บข้อมูลในพื้นที่, แกนนำชุมชน, ปุ
ชนีย์บุคคล, ชุมชนตำบลนาเคียน, อักษรยาวี

Abstract

This action research conducted by the community cooperation aims at 1) to study the use of the dialect (Melayu) of the population in Nakhian community, Muang District, Nakhon Si Thammarat Province, and 2) to build the community process in order to find out the way to preserve, support, and promote Melayu dialect sustainability.

The result of the study shows that Melayu dialect still has been used to communicate by more than a half of population in Nakhian community, while some group of the people there still use Southern Thai dialect as a tool for their communication. The study also reveals that Melayu dialect will be used only during the people informal communication like greeting or talking at a local coffee shop while Southern Thai dialect will be regularly used for Friday sermon (Khutbah), teaching morality on every Tuesday as well as teaching at religious (fardu-in) schools. Those particular situations cause Melayu dialect reduces its importance.

In case of the community process in order to find out the way to preserve, support, and promote Melayu dialect sustainability, the study finds that the community leaders, the elderly people, and the religious leader (Imam) have the same agreement and they suggest that it has to first develop the youths who use Melayu dialect to be confident in using the language in conveying the religious knowledge to the community. In order to develop the youths, it should be started from giving sermon on Friday and spread to other kinds of religious activities. In the near future, every religious activity need to be done by Melayu dialect as for presenting the language identity of Nakhian community, Muang District, Nakhon Si Thammarat Province.

Key words: the dialect (Melayu), preservation, restore, the youths, data collective tools, the community leaders, venerable person, Nakhian community, Jawi alphabet.

กิตติกรรมประกาศ

มวลการสรรเสริญเป็นเอกสิทธิ์แห่งเอกองค์อัลเลาะห์ ﷻ และความสันติสุขจงประสพแต่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย คณะวิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ ซึ่งประกอบด้วย

ขอขอบคุณคณะผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ(อิหม่าม)ทั้ง ๑๑ มัสยิด ที่คอยช่วยเหลือ ให้ข้อมูล ให้กำลังใจ อีกทั้งยังเป็นกำลังสำคัญในการผลักดันให้เยาวชนของชุมชนตำบลนาเคียน เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในงานวิจัยชิ้นนี้

ขอขอบคุณปูชนียบุคคลของชุมชนตำบลนาเคียน และแกนนำชุมชนที่ร่วมกันประสานงาน และให้ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยชิ้นนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งประกอบด้วย นายแอ ลือแบซา นายฮัมมะกาแวร์ นายสุเทพ ศรีเจริญ นายสมบูรณ์ วัฒนารถ ผอ.อภิชาติ ณ.ระนอง นายแอร် ดาบแสงทอง นายหมาด จิตบรรจง นางมีเนาะ จิตบรรจง นางตีเมาะ วิลาทอง นายอะसान สปูใหม่ ผู้ใหญ่รอเสด วัฒนารถ นายแอร် มัดสตูล นายสะมะแอ กายแก้ว นายบุสมาน ดารามัน นายกริยา สปูมาศ ผู้ใหญ่หล่อ ระหังภัย นางสือ ระหังภัย นางเรณู ดารากัย นางซาปิยะ พิศสุวรรณ ครูฮัสสัน โอรพันธ์ นายเกษม มุสาเหม นางลาโบี๊ะ มุสาเหม นางเมาะ รัปไทรทอง นายเสน ประเสริฐดำ นายฟาเดล รัปไทรทอง นายอนันต์ สะหารกริต นายร่มหลี มัชมุมาท หวอแมะ อาจารย์กิตติพงศ์ พงศ์ยี่หล้า นายยุทธนา อุปมา และบุคคลอื่นๆ ที่มีได้กล่าวนาม

ขอขอบคุณ ผศ.สุกรี หลังปูเต๊ะ คณบดีศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา และนายสุรัชย์ ไวยวรรณจิตร ที่คอยให้กำลังใจ แนะนำ และให้คำปรึกษาเรื่อยมา

ขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ที่ให้โอกาส และอนุญาตให้ใช้ทรัพยากรต่างๆ ของมหาวิทยาลัยในการวิจัย และรวมถึงบุคคลอื่นๆที่ไม่ได้เอ่ยนาม

ขอขอบคุณคณะที่มิวิจัยที่เข้าร่วมเหน็ดเหนื่อยทำงานกันมาตลอดทั้งโครงการ ซึ่งประกอบด้วย นายมุฮัมหมัด คลองวีธี นายมุซา คลองวีธี นายเสรี พิพักตร์ นายเอกพล ลัทธิการ นายรอปีดี มัชมุมาท นายอิสมะแอล กายแก้ว นายชาตรี พิพักตร์ นายสุกรี คลองวีธี นายประสิทธิ์ ชาญน้ำ นายวัชรินทร์ พิพักตร์ นายสวัสดิ์ กายแก้ว นายสุธีร์ วิลาทอง นายสมาน พิพักตร์ นายสมจิตร ปัตตานี นายพัทพล ตัดสายชล นายเขวลิต สปูมาท นายสมยา ประเสริฐดำ

ขอขอบคุณกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้
ขอขอบคุณกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้สละเวลาตรวจทานงานวิจัย เสนอแนะ ให้คำแนะนำ ปรับปรุงราย
งานวิจัยฉบับนี้เพื่อเป็นวิทยาทานในการทำวิจัยแก่คณะผู้วิจัยตลอดมา

ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงตอบแทนทุกท่านด้วยความดี

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อ	ข
Abstract	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ช
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1-1
ความเป็นมาของการวิจัย	1-1
วัตถุประสงค์	1-5
ขอบเขตการวิจัย	1-5
นิยามศัพท์เฉพาะ	1-5
วิธีดำเนินการวิจัย	1-6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	1-7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	2-1
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	2-1
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์	2-3
เชื้อชาติ	2-4
สัญชาติ	2-5
ชาติพันธุ์	2-5
แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมภาษา	2-7
ความหมายของภาษาถิ่น	2-9
ภูมิหลังของวิชาภาษาถิ่น	2-9
ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดภาษาถิ่น	2-10
การศึกษาภาษาถิ่นในประเทศไทย	2-12
ความเป็นมาและพัฒนาการของภาษามลายูและอักษรยาวี	2-14
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	2-21
บทที่ 3 บริบทชุมชนตำบลนาเคียน	3-1
ประวัติศาสตร์แหลมมลายู	3-1
แหลมมลายูในสมัยอดีตกาล	3-1
แหลมมลายูในสมัยกรุงสุโขทัย	3-4

แหลมมลายูในสมัยกรุงศรีอยุธยา	3-5
แหลมมลายูในสมัยอาณาจักรกรุงธนบุรี	3-7
แหลมมลายูในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์	3-7
การศึกษาเมืองไทรบุรีครั้งแรก (พ.ศ. ๒๓๖๔)	3-9
การศึกษาเมืองไทรบุรีครั้งที่สอง (พ.ศ. ๒๓๖๕)	3-10
การศึกษาเมืองไทรบุรีครั้งที่สาม (พ.ศ. ๒๓๗๔)	3-10
การศึกษาเมืองไทรบุรีครั้งที่สี่ (พ.ศ. ๒๓๘๑)	3-12
ความรู้เกี่ยวกับชุมชนตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช	3-14
สภาพภูมิศาสตร์	3-14
ประวัติความเป็นมาของชุมชน	3-15
ระบบเศรษฐกิจ	3-18
ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม	3-19
การศึกษาและสุขอนามัย	3-22
บทที่ 4 วิธีการดำเนินการวิจัย	4-1
ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย	4-1
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	4-2
การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ	4-2
การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ	4-3
การสัมภาษณ์เชิงลึก	4-4
วิเคราะห์ข้อมูล	4-5
การดำเนินการวิจัย	4-6
การศึกษาสภาพการใช้ภาษาถิ่น(มลายู)	4-7
เตรียมนักวิจัยชุมชนและลงพื้นที่วิจัย	4-7
ศึกษาเอกสาร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	4-8
จัดเวทีประชาคม และร่วมกันนำเสนอ	4-9
จัดทำพจนานุกรมมลายูถิ่น(ตำบลนาเคียน)	4-10
การศึกษาแนวทางอนุรักษ์ภาษาถิ่น(มลายู)	4-11
บทที่ 5 ผลการวิจัย	5-1
สภาพการใช้ภาษาถิ่น(มลายู) ของชาวบ้านชุมชนนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช	5-1
หลักการใช้และไวยากรณ์ภาษามลายู	5-1
หลักการใช้ مُبْتَدَأْ (คำขึ้นต้น) และ خَبْر (คำขยาย)	5-1
หลักการใช้ อุเลฮ (اوله)	5-4

หลักการใช้คำกริยา (فعل)	5-5
วิธีการใช้ اسم الفاعل دان اسم المفعول	5-11
หลักการใช้ คำบุพบท حروف	5-18
หลักการใช้ عطف دان حروف	5-23
ประเภทของการใช้ مك	5-27
บรรดาประเภทของ دان	5-32
หลักการใช้ صيغة شرطية دان جواب	5-36
หลักการใช้ مفعول مطلق	5-41
สำเนียง	5-43
ตัวอย่างคำศัพท์มลายู	5-44
กระบวนการในการหาแนวทางอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ภาษาถิ่น(มลายู) ให้ดำรงสืบไปอย่าง ยั่งยืน	5-48
การสร้างความร่วมมือในระดับชุมชน สังคม และหน่วยงาน	5-49
จัดทำพจนานุกรมภาษามลายูถิ่น(ตำบลนาเคียน)	5-50
จัดให้มีการอ่านคุตบะห์ก่อนการละหมาดวันศุกร์เป็นภาษามลายูถิ่น	5-51
บทที่ 6 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	6-1
วัตถุประสงค์การวิจัย	6-1
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	6-1
สรุปผลการวิจัย	6-2
การพัฒนานักวิจัยชุมชนและสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมของชุมชน	6-2
สภาพการใช้ภาษาถิ่น(มลายู) ของชาวบ้านชุมชนนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช	6-2
ผลการทดสอบ และการนำไปใช้เพื่อสร้างกระบวนการของชุมชนในการหาแนวทางอนุรักษ์ ภาษาถิ่น(มลายู) ให้ดำรงสืบไปอย่างยั่งยืน	6-3
ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัย	6-11
การเรียนรู้ของชุมชนและนักวิจัย	6-11
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	6-12
บรรณานุกรม	ก-1
ภาคผนวก	

สารบัญภาพ

รูปที่	หน้า
รูปภาพ แสดงการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรต่างๆ	5-48
ภาพรวมของการศึกษาภาษามลายูถิ่นเพื่อพัฒนาไปสู่การอนุรักษ์และฟื้นฟู	6-9
ภาพกระบวนการเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษามลายูถิ่น ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช	6-10